

**GELECEĞE MİRAS OLARAK BIRAKILAN BİR KIRSAL KALKINMA
PROJESİ: ATATÜRK'ÜN İDEAL CUMHURİYET KÖYÜ**

A Rural Development Project as Future Heritage. Atatürk's Ideal
Republican Village

Seyithan ALTAŞ¹

ÖZ: Cumhuriyetin ilanı ile birlikte kalkınma politikalarında devleti kaldırmak demek köyü ve köylüyü kaldırmak olarak ele alınmıştır. Çünkü nüfusun % 80'i köylerde yaşamaktadır ve Türkiye bir köylü devletidir. Atatürk, Türkiye'nin gerçek bir şekilde çağdaşlaşması için; "her şeyiyle çağdaş köyler" kurulmasını istemektedir. Bu amaçla bizzat ideal "Cumhuriyet Köyü Projesi"ni geliştirmiştir. Bunda amaç çağdaş ve çevreci bir köy yaratmaktır. İdeal Cumhuriyet Köyü Projesi ile Atatürk'ün kafasındaki düşünceler şunlardır; eğitime, bilime, kültüre, sanata, ekonomiye önem verilen, sosyal imkanların çok fazla olduğu çağdaş ve çevreci bir köy yaratmak, köylünün rahat koşullarda yaşamasını ve bilinçlenmesini sağlamaktır. Bu proje uygulandığı takdirde Türkiye'de aşiret, tarikat eksenli feodal yapı yok edilecek, kalkınma ve aydınlanma tabandan başlayarak, merkezinde insan, çevre ve hayvan olan çağdaş bir proje gerçekleştirilmiş olacaktır. Bu çalışma, Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk toplumunu çağdaşlaştırmak için öngördüğü projelerden birini; "İdeal Cumhuriyet Köyü" projesini ele almaktadır.

Anahtar Sözcükler: Tarım/Köy Kentleri, Venüs projesi, Toplu Yerleşim Birimleri.

ABSTRACT: With the declaration of the republic development policies meant to improve the state of the village and the villagers are discussed as to reconstruct. Because 80% of the population lives in villages and Turkey is a peasant state. Atatürk, wants to establish, "Everything the modern villages" Turkey's modernization and real way; For this purpose, the ideal itself "Republic Village Project" has developed. The aim was to create a modern and environmentally friendly village. Atatürk's in the head with thoughts "Ideal Republic Village Project" are as follows: education, science, culture, arts, economy, given the importance of social facilities is very much contemporary and create a village green and to ensure that villagers living in comfortable conditions and developing awareness. This project, if implemented in Turkey, where tribal, feudal order axis will be destroyed, development and enlightenment, starting from the base, the center of man, a contemporary project, which would have carried out the environment and animals. In this study, Mustafa Kemal Atatürk's one of the projects envisaged to modernize Turkish society; "Ideally Republic village" tackles the project..

Keywords: Agriculture / Rural Cities, Venus Project, Growth, collective settlements.

¹ Öğr. Gör. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi. Eğitim Fakültesi. Temel Eğitim Bölümü. seyithan.altas@erdogan.edu.tr

Hakemli Araştırma Makalesi Peer-reviewed Research Article		
Başvuru Submission	Kabul Accept	Yayın Publish
03.05.2017	30.12.2017	30.12.2017

GİRİŞ

Bu çalışma, Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte savaşların ve Osmanlıdan miras bırakılan büyük bir Sosyo-ekonomik yapının ıslahı ve toplumun hızlı bir biçimde çağdaşlaşmasını sağlayacak çalışmaların yapıldığı bir dönemi kapsamaktadır. Araştırma, Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk toplumunu çağdaşlaştırmak için öngördüğü projelerden birini; "İdeal Cumhuriyet Köyü" projesini ele almaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu döneminden itibaren merkezden çevreye itilen, buna karşın cepheden cepheye sürülen, ağır askerlik ve vergi yükü altında ezilen Türk Köylüsü Cumhuriyetle birlikte milletin efendisi olarak görülmeye başlanmıştır. (Avcioğlu,1974:278 vd) Türkiye'nin kalkınma politikalarında kalkınma demek köyü ve köylüyü kalkındırmak olarak ele alınmıştır. Bu yüzden Türk devrimi Mahmut Esat Bozkurt'un deyimiyile bir "Köylü Devrimi"dir. (Bozkurt,2008:74)Hakeza İsmet İnönü de 1930'da Sivas'ta; cumhuriyeti Anadolu'nun ortasında kurulmuş yarı feodal bir köylü devleti olarak tanımlamaktadır. (Erdost,1978:207)

Cumhuriyetin ilk yıllarında iskan çalışmalarının nedenleri incelendiğinde karşımıza çıkan en belirgin etken, savaşın kaçınılmaz sonuçları olan yıkımlar ve göçlerdir. Kentlerde de var olan fakat daha çok kırsal kesimde dikkati çeken konut sıkıntısı acilen yeni köyler kurmayı ve tamir edilebilecek durumdakileri ise onarmayı gerektirmişti. Mübadilleri yerleştirme problemi çözüldükçe köylerin niteliğini arttırıcı yeni yapı faaliyetleri başladı.

Atatürk, Türkiye'nin gerçek bir şekilde çağdaşlaşması için;"her şeyiyle çağdaş köyler" kurulmasını istemektedir. Bu amaçla bizzat ideal "Cumhuriyet Köyü Projesi"ni geliştirmiştir. Bunda amaç çağdaş ve çevreci bir köy yaratmaktır. İdeal Cumhuriyet Köyü Projesi dairesel bir yerleşim planına sahiptir. Dairenin merkezinden helezonik bir biçimde yayılan dört parçalı köy planı merkezden dışa doğru altı (6) yolla bölünmüştür. Planın aslı Türk Tarih Kurumu'nda saklanmaktadır. Bu planda toplam 43 yapı bulunmaktadır.

İdeal Cumhuriyet Köyü Projesi ile Atatürk'ün kafasındaki düşünce; eğitime, bilime, kültüre, sanata, ekonomiye önem verilen, sosyal imkanların çok fazla olduğu çağdaş ve çevreci bir köy yaratmaktır. Böylece, köylünün rahat koşullarda yaşaması ve bilinçlenmesi

amaçlanmıştır. Bu proje uygulandığı takdirde Türkiye’de aşiret, tarikat eksenli feodal yapı yok edilecek, kalkınma ve aydınlanma tabandan başlayarak, merkezinde insan, çevre ve hayvan olan çağdaş bir proje gerçekleştirilmiş olacaktır.

İdeal Cumhuriyet Köyü Projesi ile kırsal kalkınmanın ana direkleri olan Millet Mektepleri, Köy eğitim Kurulları, Halk Evleri ve Halk Odaları, Köy Enstitüleri’nin de zemini hazırlanmış olacaktır.

Nüfusun %80’ nin (Köse, 2010: 142, Erdem, 2008:192) köylerde yaşadığı göz önüne alındığında ülkenin kalkınması, köyün kalkınması anlamına gelmekteydi. Atatürk’ün kalkınma politikalarının temelinde köyü ve köylüyü alması aslında Türkiye’nin çağdaşlaşmasını istemek demektir. Kimsesizlerin kimsesi olan Cumhuriyet bu suretle halk yığınlarının gerçek sesi olacak, halk ayağa kaldırılmış olacaktır. Tarih boyunca etrak-ı bi idrak olarak tanımlanmış Türk köylüsünün, merkezden dışarıya itilmişliğine son verilmiş olacak, halkçılık ilkesi (Halkçılık Programı.13 Eylül 1920. Atatürk’ün Bütün Eserleri, C,9, s, 323) doğrultusunda milletin üreten çalışan gerçek efendisi durumuna yükseltilmiş olacaktır.Böylece Cumhuriyetin fazileti ile yetişmiş aydınlar, yazarlar, başbakanlar ve cumhurbaşkanları çıkacaktır.

İdeal Cumhuriyet Köyü Projesi ile Türkiye içinde yaşadığımız çağda, hala köy sorununu çözmemiş, bir tarım ülkesi olarak tarımsal kalkınmayı gerçekleştirilememiş bir ülke olmaktan çıkacak, planlı kalkınma ile tarımda, sanayide istihdam yaratmada çok büyük gelişmelere kaynaklık edecektir.

İdeal Cumhuriyet Köyü projesi daha sonra, bu konuya ilgi duyan yerli ve yabancı araştırmacıların çalışmalarına da kaynaklık edecektir. Buna en çarpıcı örnek olarak; Dünya çapında bir hareket olan ve tüm insanların iyiliği ve bilimsel yöntemlerle büyük bir sosyal kalkınmayı savunan Zeitgeist hareketi tarafından geleceğin “Venüs Projesi” gösterilebilir.

Bu proje, (<http://urbanplanning.library.cornell.edu/DOCS/Howard.htm>.) Avrupa’nın değişik ülkelerinde uygulanmış olmakla birlikte, (<http://sbpturkiye.com/bahce-kent-modeli.html>)Türkiye’de 1970’li yılların başından itibaren çeşitli siyasi partilerin programlarında değişik isimlerle de yer alacaktır. Tarım

Kentleri, Köykentler, Cazibe Merkezleri gibi isimlerle anılan bu projeler bugün de çeşitli yönleriyle tartışılmaktadır. Bu projelerle, Türkiye’de kırsal bölgelerin ve köyün kalkındırılmasında sosyal ve kültürel ve ekonomik hizmetler düşük bir maliyetle gerçekleştirilecektir. Kalkınmayı köyden başlatmayı amaçlayan bu projelerle kalkınmayı tabandan yukarıya doğru gerçekleştirmeyi, kırsal kesimde yeni bir üretim ekonomisini yerleştirmeyi, öngörmektedir. Nitekim 1970’li yıllardan başlayarak bazı illerimizin kırsal kesimlerinde bu projeler uygulanmaya başlanmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk Köyü’nün ve Köylüsünün Sosyo-Ekonomik yapısı

Türkiye Cumhuriyeti, uzun süre devam eden savaşlar ve ekonomik yıkımlardan sonra Osmanlı İmparatorluğu’ndan enkaz haline gelmiş bir tarım ülkesi devraldı. Nüfusun %80’i kırsal bölgelerde yaşıyordu (Erdem,2008:192) ve bunların büyük bir bölümü göçebeydi. (Köse,2010:142) Yaklaşık 40 bin köyün (Sarı, 2014:519) 37 bininde ne okul (Aydın,1997:28) ne yol ne postane ne de dükkan vardı. Bu köylerde 11 milyon insan yaşıyordu, bunların yaklaşık %2’si okur yazardı. Köylerde hastalıklar insanları ve hayvanları kırıp geçiriyordu. Köylerin büyük bir bölümü yakılmış yıkılmıştı. Toplam karayolu uzunluğu 2500 km, (Durgun,2006:33) demiryolu uzunluğu ise ortalama 4 bin km.nin üstündeydi; (Yıldırım,2010:94) bunların tamamı da yabancıların elindeydi. Tarımsal yapımız çok düşük ve teknolojik olmaktan uzaktı. Doğu Anadolu’da ağalık ve şeyhlik gibi feodal bir yapı vardı. Tefeciler, vurguncular ve savaş zenginleri halkı eziyordu. (İnci,2010:96-97) Türk köylüsü maraba ve ırgatlık düzeni içinde bu tefeci ve feodal güçlerin adeta kölesi durumuna getirilmişti.

Tüm Türkiye’de doktor sayısı 500’ün biraz üzerindeydi. Doktor başına ortalama 20 bin insan düşüyordu. İlaç yoktu ve tüm Türkiye’de eczane sayısı 60 idi.(Sağlık Hizmetlerinde 50 Yıl,1973:31)Salgın hastalıklar oldukça fazlaydı,3 milyon insanımız trahomlu idi. Sıtma,Tifüs, Frengi, verem, tifo salgın halinde idi. Nüfusun %14’ü sıtmalı,%9’u Frengili,%72’si tifüse yakalanabilecek durumda idi. Evlerde tuvalet yoktu. Bit ciddi bir sorun teşkil etmekteydi. Bebek ölüm oranı %60’ı geçiyordu. Şeker,un gibi temel gıdaları bile dışarıdan alıyorduk pazarlarımız Avrupa’nın mallarının açık bir pazarı haline

gelmişti. (DİE, İstatistik Göstergeler, 1994) İçişleri Bakanlığı Arşivi, Diyarbakır ili 1938 yılı Umumi Vaziyet Raporunda belirtildiği gibi ülkede üretim düşmüş, genç nüfus savaşlarda ölmüş, iş hayvanları başta olmak üzere geri durumdaki tarım araçlarının önemli bir bölümü yitirilmişti. (Başyigit, <https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=355361&>) Köylü nüfusa dayanan ülkede tarımsal ürünlerin bile önemli bir kısmı ithal ediliyordu. Ulaşım ağının gelişmemiş olması nedeniyle içe dönük üretim yaygındı. Ülkenin bir bölgesinde kıtlık yaşanırken bir başka bölgede üretici ürününü yollarla pazara ulaştıramadığı için yakmak zorunda kalıyordu.

Kurtuluş Savaşı'nın ardından kurulan yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin amacı laik, çağdaş, özgür düşünceye sahip, modern bir toplum yaratmaktı. Bunu gerçekleştirmenin en önemli unsuru ise, nüfusun büyük bir çoğunluğunu oluşturan köylüye devrim hareketlerini ulaştırmakla mümkündü. Türk devrimi köye ulaştığı ölçüde başarıya ulaşacaktı. Bu yüzden bir Köycülük projesi ele alınarak başlı başına bir çağdaşlık unsuru olarak uygulanmaya başlandı. (Örmecioglu,2003:2)

Böylesine bir durumdan kurtulmak, memleketi kurtarmak gerekiyordu.Mustafa Kemal bu düşüncesini şöyle dile getiriyordu.” ... geçtiğimiz yerlerde fabrikalar görmek istiyorum, ekilmiş tarlalar, düzgün yollar, elektrikle donanmış köyler, küçük fakat canlı tertemiz, sağlıklı insanların yaşayabileceği evler, büyük yemyeşil ormanlar görmek istiyorum. Gürbüz çocukların, iyi giyimli çocukların yüzleri sararmamalı, dalakları şiş olmayan çocukların okuduğu okullar görmek istiyorum.....yurdumuzun her tarafını aynı medeniyete kavuşturalım istiyorum...”(Gökçen,1982:148)

Mustafa Kemal aslında halkın büyük bir çoğunluğunun köylü olduğunu görüyordu. Türk halkını kalkındırmak demenin köylüyü kalkındırmak anlamına geldiğini görmüştü.Bu yüzden öncelikle köyü ve köylüyü ele almış, bütün projelerini bu nokta üzerine yoğunlaştırmıştı.Halk arasında sık sık yaptığı gezilerde bunu yakından görmüş anılarında bu durumu bir çok kez dile getirmişti. Mesela bir seferinde 1936 yılında Yaveri Nuri Conker ile birlikte Büyükçekmece taraflarına yaptığı bir gezi sırasında çift süren Halil Ağa adlı bir köylüye rastlamıştır.Halil ağa çiftin bir yanına bir öküzünü diğer tarafına ise eşegini bağlamıştı. Mustafa Kemal bunun sebebini sorduğun-

da; diğerk öküzüünü vergi memurlarının aldığı söylemişti. Sonrasında Haili ağayı köşke davet etmiş ve onun devlet adamlarıyla ilgili düşüncelerini sorduktan sonra onu yolcu etmiş ve oradakilere şöyle demişti.."biz cumhuriyeti anlatamamışız beyler. Cumhuriyetin ne olduğunu anlatmak zorundayız. Cumhuriyet kimsesizlerin kimsesidir" (Meydan,2012:26)

Bu nedenle Atatürk, daha Kurtuluş Savaşı sürerken TBMM'nin üçüncü toplantı yılını açış konuşmasında "... Türkiye'nin sahibi ve gerçek efendisi, hakiki müstahsil olan köylüdür. Binaenaleyh, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin siyaset-i iktisadiyesi bu gaye-i asliyeyi istihsale matuftur. Efendiler! Diyebilirim ki bugünkü felaket ve sefaletin tek nedeni bu gerçeğin gafili bulunmuş olmamızdır. Filhakika; yedi asırdan beri dünyanın çeşitli bölgelerine sevk ederek, kanlarını akıttığımız, kemiklerini topraklarında bıraktığımız ve yedi asırdan beri emeklerini ellerinden alıp israf eylediğimiz ve buna mukabil daima horlayarak karşılık verdiğimiz ve bunca fedakarlık ve ihsanlarına karşı nankörlük, küstahlık, zorbalıkla uşak derecesine indirmek istediğimiz bu asli sahibin huzurunda bugün büyük utanç ve saygı ile gerçek duruşumuzu alalım." (Atatürk'ün Söylev ve Demecleri I,1989:240) sözleriyle gündeme getirdiği köylü sorununu, cumhuriyetle birlikte ele alarak çok boyutlu olarak köye yönelik çalışmaları başlatmıştır.

Böylece asırlardır Osmanlı'nın "etrak-ı bi idrak" diyerek çevreye attığı Türk köylüsünü Halkçılık ilkesi gereği köylüyü toplumun diğerk katmanlarıyla bir görerek milletin efendisi yaparak yeniden merkeze taşımak istemiştir.

Osmanlı devlet düzeninde gayr-i Türk unsurların egemen güçleri oluşturduğu, Türklerin ise "azınlık" statüsüne düşürüldüğü tezi ni savunan Mustafa Akdağ'a göre: "... Türk soyuna yabancı olan Osmanlı aydınları da özellikle Anadolu ahalisini her vesile ile yermişler hele devlet düzeni bozulduğu zaman saray ve hükümette kendilerine rakip gördükleri Türkleri gözden düşürmek için bütün kötülüklerin sorumluluğunu onlara yüklemişler Osmanlı Beyliği'nin ilk zamanlarından beri ögüncekli bir anlamı bulunan Türk kelimesini gene XIII. yüzyıldaki anlamına götürerek kaba ve bir türlü uygarlaşmayan insan niteliği kavramı olarak kullanmaya başlamışlardır." (Akdağ,1979:159-160) Mustafa Akdağ'a yakın bir görüşü savunan Çetin

Yetkin; Türkleri, Osmanlı Devleti'nde azınlık haklarına bile sahip olamamış bir "azınlık" olarak tarif ettikten sonra Osmanlı Devleti'nde Türklere karşı özel bir politika takip edildiğini, onların mal ve mülklerinin ellerinden alınmaya çalışıldığını, Türk sözünün aşağılama ifadesi olarak kullanıldığını, buna karşılık "Etrak-i bi-idrak" olarak küçümsenen Türklerin haklı olarak ayaklandığını ileri sürmektedir. (Yetkin,1979:115 vd) Taner Timur, ise Osmanlı kimliğinin oluşmasında Türklüğün de mühim bir rol oynadığını kabul etmekle beraber Osmanlıların kendilerini dini kimlik ile tanımlamaya başladıktan sonra Türk teriminin giderek küçültücü bir anlam kazandığını, bu durumun XVI. yüzyıl Osmanlı vekayinamelerine yansındığını ve "kaba Türk", "cahil Türk", "idraksiz Türk" gibi vasıflandırmalara sıklıkla rastlandığını bildirmektedir. Ayrıca, "Türklerden ,Yörük ve Türkmenlerin yerleşik uygarlığın geri kalmış unsurları olarak telakki edildiğini ve sözü edilen sıfatların "göçebe ve yarı göçebe hayat tarzından yerleşik uygarlıklara geçiş sürecinde ortaya çıktığına ve geçişe uyum sağlayamamış unsurlar için kullanıldığına" dikkat çekmektedir. (Timur,1986:98)

Daha cumhuriyet ilan edilmeden önce toplanan İzmir İktisat Kongresi'nde alınan kararla toplumun yüzde 80'nin köylerde yaşadığı göz önüne alınarak köyün kalkındırılmasının önemine değinildi. (Ozankaya,1994:253) Halk egemenliğine dayanan Türk Devleti, halkın ihtiyaçlarını karşılayacak olanakları sağlamak amacıyla daha Cumhuriyet'in ilanının ardından beş ay gibi kısa bir süre sonra, halkın yüzde 80'ini oluşturan köylerin yüzyıllarca devlet tarafından unutulmuşluğuna son vererek, Köy Kanunu'nu çıkardı. (Çetin,1992:77-96) Köy Kanunu ile köyler ilk kez tüzel kişilik olarak tanınıyor ve köylere geniş yetkiler veriliyordu. (Çetin,1992: 90)

Bilindiği gibi köy 1924 yılında 442 sayılı köy kanunu ile yönetsel varlık kazanmış bir kırsal yerleşim türüdür. Köy kanununda köyün üç ayrı tanımının yapıldığı görülmektedir. Köy,442 Sayılı Köy Kanunu'nun 1, 2 ve 7. maddelerinde aşağıdaki gibi tanımlanmaktadır. Kanunun 1.maddesine göre; "nüfusu ikibinden aşağı yurtlara "köy" denir. "Kanunun 2. maddesine göre; Cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar ile bağ ve bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil ederler" kanunun 7. maddesine göre de; "köy bir yerden bir yere gö-

türülebilir veya götürülemeyen mallara sahip olan ve iş bu kanun ile kendisine verilen işleri yapan başlı başına bir varlıktır. (https://www.academia.edu/6576744/köy_Yönetimi_Toplum_kalkınmasıve_Köykent_yaklaşımı) Köylerin büyük çoğunluğu kendiliğinden ortaya çıkmış tarihsel topluluklardır. Bunların ayrıca bir idari işlemle kurulmaları gerekli değildir. Köy kanunu yürürlüğe girdikten sonra, nüfusu 150'nin üstünde olan yerleşim yerleri kendiliğinden köy tüzel kişiliği kazanmıştır. (Gözler,2006:201, Sarı, 2014:510 vd)

Diğer taraftan değişik köy tanımlamaları da yapılmıştır. Ayrıca köyleri nüfus esasının yanında, coğrafi yönden, dağ, orman, ova, yamaç köyleri şeklinde, yerleşme düzeni yönünden; toplu köy, dağınık köy şeklinde ayrımlara tabi tutmak olanaklıdır. (Aytaç,2000:18, Sarı,2014:510 vd)

Kanun uygulandığında cumhuriyetin örnek köy modeli de ortaya çıkmaktadır. Devlet, Köy Kanunu'nda tasvir ettiği ideal köy tipini, yeniden imar edilen bu köylerde uygulayabilirdi. Bu amaçla Batı Anadolu'da özellikle Eskişehir-Ankara hattı üzerinde "Numune Köyler" kurulmasına karar verilmiştir. (Yahşiyan'dan Eskişehir'e kadar olan bu bölgedeki boş arazilere kurulan örnek köylere göçmenler yerleştirildi.)

Devlet 1.480.684 lira bütçe ayırarak Antalya, Samsun İzmir, Bilecik, Cebelibereket, Mersin, Manisa ve Ankara'da 69 tane numune köy yaptı. (Aytaç,2000:18) Bu dönemin çeşitli kaynaklarından adlarına ulaşılmış numune köylerinin isimleri şunlardır: Manisa'nın Saruhan ilçesine bağlı Çobanisa, Ökse, Çırağan, Cenik, Çınarağıl ve Hisarağaç köyleri; Bursa'da Karacaoba ve İkizceoba köyleri; İzmir'de Çobanisa ve kıyas köyleri, Antalya'da Cevizli köyü; Ankara'da Etimesgut, Samutlu ve Sincan Köyleri; Diyarbakır'da Yeniköy ve Hevelenk köyü ve Elaziz'de Bizmişin köyü. (Çetin,1999:234)

Atatürk'ün köylüye örnek olmasını amaçladığı bir başka kurumda Atatürk Orman Çiftliği'dir. Çok kıraç bir alanda kurulan çiftlik çok çalışma ve bilimsel tarım yöntemlerinin kullanılmasıyla kısa sürede verimli bir alan haline geldi. Böylece Atatürk, Türk köylüsüne bilimsel yöntemle yapılan tarımın verimi arttırmada ne kadar önemli olduğunu gösterdi.

“Atatürk’ün İdeal Cumhuriyet Köyü” Geleceğe Miras Olarak Bırakılan Bir Kırsal Kalkınma Projesi

Türkiye’nin gerçek anlamda çağdaşlaşması için köyden başlamak ve çağdaş köyler kurmak gerekliydi. İşte Atatürk’ün “İdeal Cumhuriyet Köyü Projesi” bu düşüncenin eseri olarak ortaya çıkmıştır. Bu proje Afet İnan’ın “Devletçilik İlkesi ve Türkiye Cumhuriyeti’nin Birinci Sanayi Planı 1933” ve Cumhuriyetin Ellinci Yılı İçin köylerimiz) adlı kitaplarda yer almıştır. (İnan,1972: Ek 7) Afet İnan bu belgenin aslını Trakya Umumi Müfettişi General Kazım Dirik’ten aldığını ve Türk tarih Kurumu’na bağışladığını ve Atatürk’ün; bu projenin uygulanmasını istediğini belirtmektedir.

Afet İnan,Cumhuriyetin 50.yılında bu projeyi gündeme getirmiş valiliklere ve Bayındırlık Bakanlığına mektuplar göndermiştir.70’li yıllarda bu projenin hayata geçirilmesi ve finansman kaynağının yaratılması için kanun teklifi verildiğini, ancak bir türlü hayata geçirilemediğini belirtmektedir. (Meydan,2012:43)

İdeal Cumhuriyet Köyü Planı, Afet İnan’ın "Devletçilik İlkesi ve Türkiye Cumhuriyetinin Birinci Sanayi Planı 1933" adlı kitabından alınmıştır. Kitapta ayrıntılardan çok söz edilmiyor. Ancak bunun cumhuriyetin dönüşüm projelerinden biri olduğunu söyleyebiliriz. Ön taslaklarını bizzat Atatürk’ün elle çizdiği yönünde bazı söylentiler olsa da bu konuda kesin bir kayda ulaşılamamıştır. Bunun yanında kesin olarak bildiğimiz bir nokta da Trakya Umumi Müfettişi Kazım Dirik tarafından, mübadillere yönelik olarak hazırlandığıdır.

Trakya Umumi Müfettişliği’nin en önemli çalışma alanlarından biri “köycülük”tü. Köycülük; bölge köylerinin topyekün kalkınmasını sağlamak amacıyla yapılan çalışmalar için kullanılan bir kavramdı. Umumi müfettişlik bu alandaki çalışmalarını “Köy Bürosu” aracılığıyla yürütüyordu.

Köy Bürosu; 25 Aralık 1935 tarihinde, 2883 sayılı, “İkinci Umum Müfettişlik ve Müşavirlerinin Teşkilat Kadroları Hakkındaki Kanun”un kabul edilmesiyle kuruldu. Bu kanun; bir yandan Trakya Umumi Müfettişliği’nin kadrolarını genişletir ve müfettişlik bünyesinde çeşitli bakanlıklara mensup müfettişlerin müşavir olarak görevlendirilmesinin önünü açarken, diğer yandan da müfettişliğe bağlı

bir “köy bürosu” kurulmasını öngörmekteydi. Bu büronun kuruluş amacı yasanın gerekçesinde şöyle açıklanmıştı:

“Atatürk; Kamutayın 1935 yılı açılış söylevinde yurttta köy ve köycülüğün önemle ele alınmasını emir ve işaret buyurmuşlardır. Dört yıl evvel Vekâletçe göz önüne alınan bu çok mühim ve hayati mesele, İzmir vilayetinde köy büroları teşkili suretiyle tatbik ve tecrübe ettirilerek güzel ve verimli sonuçlar elde edilmiştir. Köy bürolarının; planlaştırılmamış bir köy kalmamasını temin yolunda halen birinci derecede müracaat edilecek bir teşekkül olduğu bu suretle fiilen ve tecrübeten tahakkuk etmiş bulunmaktadır. Trakya’da şimdiye kadar yapılan tetkikatla; toprak, iklim ve coğrafi durum bakımından İzmir’de tatbik sahası bulunan ve iyi neticeler veren bu teşekkülün Trakya’nın ekonomik kalkınmasını temin yolunda ilk defa plana alınacak ve güzel sonuçlar verecek yegane teşekkül olacağı kanaati tebellür eylemiştir. Şu halde mevcut imkan ve şartları, köy kalkınma işi için düzenleyerek teşkilatlandırmakta zaruret vardır. Önümüzdeki yıllarda bu mntıkada köycülük işlerinin alacağı geniş durum şimdiden göz önüne getirilirse bu çalışma ve planlaştırma keyfiyetinin, kati bir lüzum ve zaruret halini aldığı tebarüz eder. İşte köylerimizde istihsal, satış ve istihlak tarzlarını düzenlemek ve sağlık, kültür, tarım ve bayındırlık işlerini planlaştırarak yürütmek maksadıyla (Trakya Umumi Müfettişliği Bünyesinde M.B) köy büroları teşkili zaruri görülmüştür. “ (İkinci Umum Müfettişlik ve Müşavirlerinin Teşkilat Kadroları Hakkındaki Kanun’un Esbab-ı Mucibe Mazbatası”, TBMMZC, D. 5, c. 7, Sıra No: 61, s. 1”)

Bu düşünceden hareketle Trakya Köy Bürosu, kurulduktan kısa bir süre sonra, **“Trakya’nın Beş Yıllık Köy Kalkınma Programı”**nı hazırladı. Program, tüm valiliklere ve kaymakamlıklara gönderildi. Program köyün her alanda kalkınması hedefi doğrultusunda düzenlenmişti Programda; **“Sağlık”, “Kültür”, “Bayındırlık”, “Tarım ve Ekonomi”** olmak üzere dört ana başlık vardı. “Umumi müfettişlik; **“Trakya’nın Beş Yıllık Köy Kalkınma Programı”**nın son yılında, köy kalkınması için yeni bir proje hazırladı. Bölgede, Cumhuriyet rejimine yaraşır, modern köyler oluşturulması amacıyla hazırlanan bu projenin adı **“İdeal Cumhuriyet Köyü Projesi”** idi. Umumi müfettişliğe göre bir köyün **“ideal”** bir köy olabilmesi için öncelikle şu işlerin başarılması gerekiyordu.

Kültür Alanında

İyi bir eğitim almalarını sağlayarak, köylüyü bilgisizlikten kurtarmak

Köylünün kafasını ve duygularını aydınlatacak okuma odaları ve konferans salonları yapmak.

Radyo ve gezici filmlerle köylünün bilgisini, görgüsünü ve neşesini arttırmak.

Köylüyü, Cumhuriyetin ve devrimin dinamik ruhuna bağlamak.

Sağlık Alanında

Köyünde, evinde sağlıklı bir ortam içinde yaşamasını sağlamak ve kişisel sağlığını koruma yollarını öğretmek.

Köylerdeki sazlı, kamışlı damları kaldırarak, kiremitli damlara geçiş yapmak.

Köyleri temiz ve bol suya kavuşturmak.

Köylerde beden terbiyesinin gelişimini sağlayacak spor tesisleri kurmak.

Ziraat Alanında

Ziraatta ıslah edilmiş tohum kullanılmasını sağlamak.

Ziraatı tek çeşit ekimden kurtararak, çeşitli ekime (polikültür) doğru ilerlemek.

Değerli maddelerin (yağlı-yağsız, şekerli-şekersiz nebati maddeler) yetiştirilmesini teşvik etmek ve bu maddeler için motorlu değirmenler kurmak.

Meyveli meyvesiz ağaçlandırma yapmak, koruluklar kurmak.

Hayvancılık Alanında

İyi damızlıklar yetiştirerek bunlarla köylerdeki hayvan cinslerini ıslah etmek, çoğaltmak ve bunlara, verimli birer ihraç maddesi olacak kadar, değer kazandırmak.

Köylünün, hayvanlarına, iyi ve sağlık şartları uygun yerlerde bakmasını, barındırmasını sağlamak.

Hayvan gidasını, faydası az bir madde olan samandan uzaklaştırmak, yonca, hayvan pancarı, küspe gibi gıdalarla takviye etmek.

Arıcılık, tavukçuluk, tavşancılık gibi besicilik dallarının köylerde yaygınlaşmasını sağlamak.

Ticaret Alanında

Köylerde yol ve köprü yapım faaliyetlerine girişmek, köylerin merkezle ulaşım ve iletişimini kolaylaştırmak.

Köylerde küçük zanaatlarının, el ve ev işlerinin gelişmesini teşvik etmek.

İdeal Cumhuriyet Köylerinde yapılacak olan tüm bu işleri yürütecek kadroyu ise; öğretmenler, eğitimciler, bölgenin ebesi, sağlık korucusu, hayvan sağlık memuru, fenni nalbant ve tarımbaşı oluşturacaktı.” (Burgaç,Trakya Umumi Müfettişliği'nin “Köycülük” Alanındaki Çalışmaları” <http://www.trakyagezi.com/dosya/79-tarih/1588-trakya-umumi-mufettisliginin-qkoyculukq-alanindaki-calismalari.html>. 12.11.2015)

5 yıl içinde (1936–1940) her başlık altında yapılacak işlerin tamamlanması hedeflenmişti. Köy Bürosu; beş yıllık kalkınma programını en iyi şekilde yürüterek, bölgedeki diğer köylere örnek olması için; Edirne’de 12, Kırklareli’nde 19, Tekirdağ’da 23 ve Çanakkale’de 28 olmak üzere toplam 82 **“örnek köy”** belirledi. Örnek köylerin sayısı her geçen gün arttırıldı. 1940’a gelindiğinde Trakya Umumi Müfettişlik mıntikasındaki örnek köy sayısı 250’ye ulaşmıştı. (Murat Burgaç,“Trakya Umumi Müfettişliği'nin “Köycülük” Alanındaki Çalışmaları”. <http://www.trakyagezi.com/dosya/79-tarih/1588-trakya-umumi-mufettisliginin-qkoyculukq-alanindaki-calismalari.html>. 12.11.2015)

Örnek köylerden biri, Kırklareli’nin Babaeski kazasına bağlı, Edirne ve İstanbul hattı üzerinde bulunan Pehlivanköy’dü. Diğer bir örnek köy uygulaması Ankara Eskişehir güzergahında yer alan Ahi Mesut köyüdür. (Meydan,Bütün Dünya Dergisi,Eylül 2015) Bu köy Türkiye’nin Mübadele sorunundan dolayı yurda gelecek olan göçmenlerin yerleştirilmesi bakımında ele alınmaktaydı.Türkiye’nin tarımsal üretiminin düşmesi; bunun telafisi için gelecek mübadillerin tarımsal yapıyı güçlendirecek alanlara yerleştirilmeleri gerekliydi. Kısa zamanda köyün inşası ve tamamlanması sağlanmış,1933’da köyü ziyaret eden bir yabancı Ernest Mamboury ise Guide Touristique adlı kitabında (1933) Ahi Mesut köyünü, Cumhuriyetin yenilikçi ruhunun başarıları olarak tanımlamıştır. “Burada her şey moderndir; konutlar, ahırlar, yeni yapılar, kültür binaları vs" demektedir. (<http://www.etimesgut.bel.tr/index.php?Page=Sayfa&No=299>İlk okuma. 12.11.2015)

Umumi müfettişliğin köy kalkınması alanında yaptığı önemli hizmetlerden biri de bölge köylüsünün çeşitli alanlardaki bilgisini arttırmaya yönelik küçük kitapçıklar yayınlamasıydı. Bu kitapçıklar genel itibarıyla; Beş Yıllık Kalkınma Programında belirtilen alanları kapsıyordu. Bu kapsamda; bayındırlık, sağlık ve sosyal, tarım, baytar (veteriner), ekonomi ve kültür alanlarında 220 kitapçık yayınlanması kararlaştırılmıştı. Kitapçıklar; köy planları ve krokileri, köyleri güzelleştirme programları, çocuk sağlığı ve çocuk hastalıkları, köy artezyenleri ve kuyuları, sıtma ile savaş, tohum cinslerinin ıslahı, ağaç hastalıkları ile savaş, bağcılık ve meyvecilik, at yetiştiriciliği, bulaşıcı hayvan hastalıkları ile savaş, sütçülük ve mandıracılık, peynircilik ve kaşarcılık, Balçılık ve balmumculuk, kooperatifçilik, Atatürk ve Devrim ateşi, Altı Ok, köy defterleri, köylünün okuması ve okutulması, köy öğretmeni ve köy okulları gibi son derece çeşitli konuları kapsıyordu. (Burgaç, ,“Trakya Umumi Müfettişliği'nin “Köycülük” Alanındaki Çalışmaları. ”<http://www.trakyagezi.com/dosya/79-tarih/1588-trakya-umumi-mufettisliginin-qkoyculukq-alanindaki-calismalari.html>. 12.11.2015)

Ancak tabii dönemin lideri Atatürk'ün onayı olmadan böyle bir planın yapılması söz konusu değil. Zaten Atatürk'ün onayından da geçiyor. Atatürk, o dönemlerde bu plana göre kurulan, Polonezköy civarındaki Cumhuriyet Köyü'nü defalarca ziyaret ederek konuyu takip ediyor. Hatta bölgedeki bazı çalışmalarla bizzat kendisi ilgileniyor. Bu da; başından beri Atatürk tarafından modern cumhuriyet köyü projesinin bir dönüşüm projesi olarak ele alındığını ve uygulandığını gösteriyor.

Trakya bölgesinde bu plana uyan köylerin yanında Ülkenin farklı bölgelerinde de bu köylerin kurulduğu bilinmektedir. Bunlardan biri; Doğu Anadolu'da, Süphan Dağının yüksek yamaçları kenarına kurulmuş tüm Patnos ve Malazgirt ovasına hâkim konumdaki Özdemir Köyüdür. Yolu daima karla kaplı bu köyü eşkıyalar basmasın ve yurttaşlarımız eşkıyayı beslemek zorunda kalmasın diyerek karakol kurulmuş , okul ve sağlık hizmetleri götürülmeye çalışılmıştır.

Bu köylerin dairesel bir yapı içinde kurulması planlanmıştır, ancak bazı yerlerde buna pek uyulmadığı da bilinmektedir. (Meydan,2012:58)

Ankara'daki Temelli Köyü'nde de buna benzer bir çalışmanın yapıldığını; köy kurulurken bu plana uygun olmasına çalışıldığını görüyoruz. Ancak tabii bölgenin yapısı nedeniyle tam anlamıyla bir dairesel yapıdan söz etmek mümkün değil. Cumhuriyet Köyü'nde daire şeklinde bir yapı var. Ortada bir meydan ve meydana açılan geniş yollar planın etkisini gösteriyor. Ancak planı oluşturan diğer ünitelerin burada zamanla hayata geçirilemediği görülmektedir.

Köylüyü memleketin efendisi olarak gören Gazi, ülkenin topyekün kalkınmasını bu proje ile gerçekleştirmeyi plânlıyordu. Atatürk'ün düşünüp, plânladığı ve Ankara-Polatlı yolu üzerindeki Temelli Köyünü bu proje için pilot bölge olarak seçtiği bilinmektedir. Çok iyi plânlanıp iyi niyetlerle başlamış olmasına rağmen Atatürk'ün ölümü ve arkasından İkinci Dünya Harbinin başlaması ile diğerlerine örnek olacak bu projenin uygulanması yarım kalmıştır.

Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte kısa bir zamanda olağanüstü dönüşümler sağlayan Cumhuriyet, kurucusunun ölümünden sonra bir duraklama dönemine girmiş, 1938'den sonra birçok çalışma kesintiye uğramıştır. Kesintiye uğrayan projelerden bu sadece bir tanesidir. Nedenleri çok net bilinmemekle birlikte sonraları herhangi bir şekilde ele alınmamış. Nedenlerinin siyasi ve ekonomik olduğu düşünülmektedir. Büyük ihtimalle Atatürk öldükten sonra hükümetler onun bu konudaki heyecanını sürdürememişlerdir.

Atatürk, modern kurumları oluştururken hem o günün gerekliliklerini, hem de gelecekte problemlerle karşılaşıldığında neler yapılabileceğini düşünmüştür. Atatürk özellikle köylüye çok önem vermiştir. "Köylü milletin efendisidir" sözüyle köylüyü dönüşümün merkezi yapmak istemiştir. İdeal Cumhuriyet Köyü de bu sürecin önemli bir parçasıdır. Ancak bir kere daha belirtmek gerekirse maalesef Atatürk'ün ölümünden sonra bu plan rafa kaldırılmıştır.

Atatürk'ün İdeal Cumhuriyet Köyü Projesi daha sonra Başbakan İnönü'nün "Kombina'lar", Başbakan Bülent Ecevit'in "Köykent" ve MHP'nin "Tarımkent" projelerine esin kaynağı olmuştur.

Kombinalar projesi ile köyler asrın tekniğine adım uydurabilecek birer üretim üniteleri haline gelecekti. Bu, ileri, devrimci bir hareketti. Bu kombinaların gene her biri birer kombina olan devlet zirai işletmeleri veya üretme çiftlikleri ile işbirliğine gidebilmeleri halinde

bu işbirliğinden en ziyade köyler karlı çıkacaklardı. (Aydemir,2000:324) Ancak bu kombinalar, siyasilerin vurdumduymazlığı ve İsmet İnönü'nün başbakanlıktan ayrılması ve özellikle Atatürk'ün ölümü gibi nedenlerden dolayı gündemden düşerek zamanla unutulmuştur. Bülent Ecevit'in Köykent projesi ise kendisinin ifadesi ile aynen Atatürk'ün tasarladığı modern cumhuriyet köyü projesinden esinlenmiştir.

İdeal Cumhuriyet Köyü nasıl planlanmıştır?

Atatürk'ün bizzat fikir sahibi olduğu cumhuriyet köyü projesi bir çağdaşlaşma projesi olduğu kadar bir çevre-insan ilişkisini düzenleyecek çevreci bir projedir. Plan olarak dairesel bir yerleşim planına sahiptir.Daire planının tam merkezindeki küçük dairenin etrafına gittikçe genişleyen dört daire eklenmiştir. Plan bu yönüyle adeta bir dart tahtasını andırmaktadır. Merkezden çevreye doğru helezonik bir biçimde genişleyen dört parçalı köy planı, merkezden dışa doğru altı yolla bölünmüştür. Bu plan içerisinde birazdan sıralayacağımız toplam 43 yapı bulunmaktadır. Plana göre köyün orta yerine yapılacak anıtın etrafında sosyal tesisler ve çeşitli esnaf dükkanları bulunacaktır. (EK. Resim I.)

Atatürk'ün İdeal Cumhuriyet Köyü'nde yer alan kurumlar ve yapılar ve alanlar şunlardır.

1. Okul ve tatbikat Bahçesi
2. Öğretmenevi
3. Halk Odası
4. Köy Konağı
5. Konuk Odası
6. Okuma Odası
7. Konferans Salonu
8. Otel-Han
9. Çocuk Bahçesi
10. Köy Parkı
11. Telefon Santrali ve Köy Söndürgesi (İtfaiyesi)
12. Radyolu Köy Gazinosu
13. Ebe ve Sağlık Kurucusu
14. Tarımbaşı
15. Hayvan Sağlık Kurucusu
16. Sosyal Kurumlar
17. Ziraat ve Et İşleri Müzesi
18. Gençler Klubü

19. Hamam
20. Etüv Makinesi (Buğu Üretme,Dezenfekte Odası)
21. Köy Yunak Yeri (Çamaşırhane)
22. Camii
23. Revir
24. Kooperatifler
25. Köy Dükkanları
26. Spor Alanı
27. Damızlık Tavuk,Tavşan ve Arı İstasyonları
28. Damızlık Ahır (Aygır ve Boğa)
29. Kanara (Mezbaha)
30. Mandıra
31. Değirmenler
32. Fabrika
33. Asri Mezarlık
34. Hayvan Mezarlığı
35. Kireç,Taş,Tuğla ve Kiremit Ocakları
36. Yonca ve Hayvan Pancar Tarlası
37. Koruluk
38. Köy Gübreligi
39. Fenni Ağıl
40. Pazar Yeri ve Köy Zahire Locası
41. Aşım Durağı (Hayvan Çiftleştirme Yeri)
42. Panayır Yeri
43. Selektör Binası

Bu liste dikkatle incelendiği takdirde görülecektir ki, Atatürk'ün düşündüğü ve yaşama geçirmek istediği bu köy projesi; o günlerin ihtiyaçlarını tümüyle karşılayabilecek bir anlayışta ve aynı zamanda insanımızın üretim ekonomisi içinde hızla kalkınabileceği bir yapıyı öngörmektedir. Asırlardır insanı insana kul yapan, sömüren, ağalık ve feodal bir yapıya mahkum eden sosyo-ekonomik ve toplumsal bir yapıdan çağdaş ve insanın birey olarak üretebileceği ve insanca yaşayabileceği bir yapı öngörülmektedir.

Bu yapılardan anlaşılacağı gibi;

Okul ve tatbikat bahçesi, öğretmenevi, halk odası, okuma odası, konferans salonu köyde kültür, sanat ve eğitime önem verileceğini;

Çocuk bahçesi, gençler klübü, spor alanları köyde çocuk ve gençlerin sağlıklı yetişmelerine önem verileceğini;

Köy parkı, telefon santrali ve köy söndürgesi, radyolu köy gazinosu, ebe ve sağlık kurucusu, hayvan sağlık kurucusu, sosyal ku-

rumlar, hamam, köy yunak yeri, cami, revir asri mezarlık, aşım durağı, panayır yeri, kooperatifler, köy dükkanları, köy halkının bütün sosyal ihtiyaçlarının karşılanacağını;

Tarımbaşı, hayvan sağlık kurucusu, ziraat ve et işleri müzesi, damızlık tavuk, tavşan ve arı istasyonları, damızlık ahır, kanara, mandıra, yonca ve hayvan pancar tarlası, köy gübreligi, fenni ağıl, değirmenler, Pazar yeri ve köy zahire locası, köyde tarım ve hayvancılığa önem verileceğini;

Mandıra, değirmenler, fabrika, fenni ağıl, selektör binası, ziraat ve et işleri müzesi, etüv makinesi köyde makineli tarım yapılacağını, bilim ve teknikten yararlanılacağını çok açık bir şekilde göstermektedir. (Meydan,2012:46-47)

Atatürk'ün başlattığı fakat bütün yurda yaymaya ömrünün yetmediği Cumhuriyet Köyleri tam olarak oluşturabildiği takdirde; bugüne kadar kırk bin köy ve küçük yerleşim merkezine altyapı hizmetleri için harcanan miktarın çok küçük bir kesimi kullanılarak devlet hizmeti ülkenin en uç noktasına kadar erişmiş olacaktır. Bu şekilde dağ başında üç beş insanın yaşadığı yerleşim yerlerinin sadece güvenliği için sarf edilen yüksek rakamlı harcamalar doğrudan üretime aktarılacaktır.

Atatürk'ün İdeal Cumhuriyet Köyü Projesi, planlandığı zamanın koşulları düşünüldüğü zaman geleceğin Türkiye'sinin modern, kalkınmış ve çağdaş bir toplum olması için ideal bir proje olduğu açıktır. Çünkü bu proje ile birlikte Atatürk'ün diğer projeleri de göz önüne alındığında kalkınma ve çağdaşlaşma sorununun bir bütün olarak ele alındığı görülür. Atatürk'ün kafasındaki ideal köyün; eğitime, bilime, kültüre, sanata, ekonomiye önem verilen, sosyal imkanların çok fazla olduğu çağdaş ve çevreci bir köy olduğu görülmektedir. Bu plan ile sadece yerleşim sorunu değil toplumun aydın ve kültürlü bir yapıya kavuşturulması da planlanmıştır. Nitekim hepsi ayrı bir çalışma olarak ele alınabilecek olan "Millet Mektepleri" "Halk Odaları", "Eğitmen Kursları" ve "Köy Enstitüleri" kırsalın kalkındırılmasının anahtarlarıdır.

Köylerin dağınıklığını gidermek, hizmetlerin kolay ve hızlı, aynı zamanda ekonomik olması gerekiyordu. Böyle bir projenin tasarlan-

ması bakıldığı zaman ihtiyaçlara çok daha kolay ulaşılabileceğini göstermektedir.

Nitekim biraz değineceğimiz Köykent ve Tarımkentleri Projelerinde de dağınık köy yerleşimlerini aynı mantıkla kalkındırmak amaç edinilmiştir. Atatürk'ün bu projeyi 20. yüzyılın başlarında İngiliz yazar Ebenezer Howard tarafından yazılan Garden Cities of To-morrow adlı eserden esinlenerek yaptığı sadece bir düşünce olabilir. (Bkn. Ebenezer Howard. Garden Cities Of To-Morrow. London.1902. Reprinted,edited with a preface by F.J.Osborn and an Intrductory Essay by Lewis Mumford. (London:Faber and faber,1946:50-57,138-147. <http://urbanplanning.library.cornell.edu/DOCS/Howard.htm>. İlkokuma, 06.08.2015)

Atatürk'ün bu projeyi yaparken adı geçen İngiliz yazarın kitabından faydalanıp faydalanmadığı konusunda çeşitli görüşler olsa da; Atatürk'ün çok kitap okuduğunu biliyoruz. Bu bakımdan bu kitap ve bu proje ile de ilgilenmiş olabileceğini düşünmekteyiz. Yine de Afet İnan'ın kitabında bahsettiği ve Askeri Müfettiş Kazım Dirik'in mübadiller için Atatürk'ün onayı ile bu projeyi hazırlattığı düşünülürse Türkiye için evrensel anlamda düşünülmüş çok yerinde bir proje olduğu açıktır. Üstelik Uygarlık dediğimiz kavram evrensel bir kalkınma projesi değil midir? Bilim ve teknoloji neredeyse alınacaksa bundan tabii bir şey olamaz.

Ebenezer Howard adlı yazar insanlığın gelecekte nüfusun artması ve temel ihtiyaçlarını karşılamada zorlanacağını düşünerek "garden city" dediği merkezi şehirler ve etrafında halkalar şeklinde ihtiyaçlarını karşılayacak üretim ve çalışma alanlarını planlamış ve geleceğin şehirlerini çizmiştir. (Ebenezer Howard. Garden Cities Of To-Morrow. London.1902. Reprinted,edited with a preface by F.J.Osborn and an Intrductory Essay by Lewis Mumford. (London:Faber and faber,1946:50-57,138-147. <http://urbanplanning.library.cornell.edu/DOCS/Howard.htm>. İlkokuma, 06.08.2015)

Nitekim Atatürk'ün Modern Cumhuriyet Köyleri Projesi ile daha sonra Cumhuriyetin ileri yıllarında planlanacak olan Köykent ve Tarımkentleri'nin de aralarında bazı farklar olsa da böyle bir proje olduğu söylenebilir. Hakeza Atatürk'ün bu projesinin bir dünya projesi olduğunu iddia eden yazarlar vardır. Şöyle ki; dünya çapında bir hareket olduğu söylenen ve tüm insanlığın iyiliği için bilimsel yöntemlerle bir sosyal kalkınmayı savunan Zeitgeist hareketi tarafından geleceğin "Venüs Projesi"nin Atatürk'ün projesinden esinlendiği iddia edilmiştir.

“Zeitgeist Ne Anlatıyor? Bu soruya yazar ve araştırmacılar farklı açılardan değerlendiriyor.

Emrah Alpat, Zeitgeist The Movie'nin dine bakışını ve ileri sürdüğü tezleri büyük bir titizlikle inceliyor.

Sinema eleştirmeni Tunca Arslan, her iki filmin sistem karşıtlığını eğlenceli bir üslupla ele alıyor.

Araştırmacı yazar Erol Bilbilik enerji meselesinden yola çıkarak Zeitgeist'a değişik bir açıdan yaklaşıyor.

Haluk Hepkon, her iki filmin komplo teorileri ve New Age akımlarla ilişkisini değerlendiriyor. Viyana Üniversitesi Siyaset Bilimi Enstitüsü'nde görev yapan Karin Liebhart ise ufuk açıcı makalesinde ezoterik ve okültik akımların aşırı sağcı akımlarla olan bağlantılarını gözler önüne seriyor.

Zeitgeist Ne Anlatıyor? Zeitgeist filmlerini izleyen, izlemeyi düşünen ya da popüler kültürün son ürünü olan bu filmlerin etrafında kopan tartışmaya ilgisiz kalmak istemeyen herkese eleştirel ve farklı bakış açıları vaat ettiği düşünülmektedir. (<http://sinemavetarih.blogspot.com.tr/2014/02/zeitgeist-sadece-bir-film-degil.html>, ilkokuma, 07.08.2015, Öcal,30 Nisan2011)

Atatürk'ün İdeal Cumhuriyet Köyü Projesi sonraki yıllarda cumhuriyet hükümetlerinin gündemlerine de girmiş, ilk defa Köykent adı altında kapsamlı bir kırsal kalkınma projesi olarak CHP'nin 1969 yılı seçim bildirgesinde yer almış, daha sonra da Köy İşleri Bakanlığı tarafından benimsenerek geliştirilmiştir. Ancak bu iki birbirine benzer projenin diğerine nazaran bir önemli farkının olduğu görülmelidir. Atatürk'ün İdeal Cumhuriyet Köyü Projesi'nde bir köy planı ve etrafındaki yapılanmalar görülmektedir. Köykent projesinde ise köylerin birleştirilerek bir tek köy yaratmak yerine merkezi bir köy etrafında birbirine yakın köylerin ihtiyaçlarının her birinin bu köylerde yapılandırılmasını öngörmektedir.

Merhum Bülent Ecevit 1978 yılında Başbakan olduğu dönemde köylerimizin kalkınması açısından çok önemli bir proje olan Köykent projesini yaratarak, bu konuda Türkiye'nin bazı İl ve İlçelerinde, birbirine yakın olan köyleri çalışma ortamlarında birleştirerek insanları ortak çalışma amaçları doğrultusunda Kooperatifleşme amacı ile bir araya getirmeyi amaçlamıştı. (Çolakoğlu,2007:187-202)

Projenin fikir sahibi olan Bülent Ecevit, Köykentlerde köylerin değil, hizmetlerin, okulların ve sağlık ocaklarının birleştirileceğini, birbirine yakın konumda olan köylerde emeklerin, bilgilerin ve maddi olanakların ortaklaştırılacağını söylemiştir. (DSP'nin Seçim Bildirgesi,1999:69) Yine Ecevit'e göre bu sayede, köylüler, verimli tarım işletmelerinin yanı sıra, ortaklaşa sanayi işletmeleri de kurabilecekler, kültür ve spor tesislerinden ortaklaşa yararlanabileceklerdir. Köy-kentler hem köyün özelliklerini taşıyacak hem de kentlerin olanaklarına kavuşacaklardı.

Bakanlığın 1973'de yayımladığı raporda, köy-kent fikrinin amacı üç madde halinde özetlenmiştir:

1. Az sayıda personel ve az yatırımla, en kısa zamanda kırsal kesim nüfusunun tüm ihtiyaçlarının karşılanması

2. Hızlı nüfus artışının ortaya çıkardığı fazla nüfusun bir bölümü ile işsiz nüfusun köy-kentlerde iş imkanlarına kavuşturulması

3. İş olanaklarına kavuşturulan kırsal nüfusun kentlere akımı sonucunda büyük kentler civarında oluşacak nüfus yığılmalarını engelleyerek,sağlıklı kentleşmenin sağlanmasıdır.

Cumhuriyet Köyü Projesi, 1978-1979'da Ecevit'in başbakan olduğu CHP iktidarı döneminde "Köy-kent" projesi olarak (Özalp) Van ve (Taşkesti) Bolu'da birer köyde uygulanmaya başlanmış ancak 1979'da CHP'nin iktidardan ayrılması ile bitirilememiştir. (Çolakoğlu,2007:194) 2002 yılında yine Ecevit'in başbakanlığı döneminde Ordu'nun Mesudiye ilçesinde Dünya Bankasından alınan 300 milyon dolarla örnek bir proje yapılmıştır. Yöredeki dokuz köyü kapsayan projede içme suyundan telefon santralına, kütüphaneden kooperatife, fabrikadan okula eksiksiz bir sosyal ve ekonomik yapılaşma gerçekleştirilmiştir. (Çolakoğlu,2007:196)

DSP'nin programında; Türkiye'de 35 bin 113 köy ve yaklaşık 45 bin mezra bulunmaktadır. Buna göre, nüfusumuzun yarıya yakını köylüler oluşturmaktadır. Bu nedenle kalkınmanın köylerden başlatılması zorunludur. Bülent Ecevit'in çeşitli konuşmalarında dile getirdiği gibi, bu kadar çok ve dağınık olan yerleşim birimlerinin sorunlarını devletin tek tek çözülmesi mümkün değildir. Adına Köy-kent dediğimiz proje ise köylü-devlet işbirliğiyle köyleri en kolay yoldan kalkındırmanın anahtarıdır. (Çolakoğlu,2007:189)

Köykentler, birbirine ulaşım kolaylığı olan 5-10 köyün gücünün birleştirilmesiyle, yani köylülerin kendi aralarında kooperatifleşerek örgütlenmeleriyle kurulabilmektedir. Ecevit bunu şöyle anlatmaktadır. "Her köye okul kurulsa, sekizer sınıflı ilköğretim okullarına yeterli sayıda ve nitelikte öğretmen bulunamaz. Nitekim bulunmuyor.

Her köyde bir sağlık ocağı yapılırsa, bu ocaklardan her birine doktor, hemşire, ebe, hastabakıcı, yeterli araç ve gereç veya lojman yetiştirilemez.

Her köye cankurtaran, her köye itfaiye sağlanamıyor. Hele 45 bin mezraya bu olanaklardan ve hizmetlerden hemen hiçbiri ulaştırılamaz. Nitekim ulaştırılmıyor. Bu sorun ancak Köykentler ve merkez köyler'le çözülebilir.

Ancak bu ikisi birbirinden farklıdır. Kimi yerlerde, özellikle terör tehlikesinin bulunduğu yörelerde, dağınık köyleri 'merkezî köy' çatısı altında birleştirmek gerekebilir. Buna özellikle köye dönüşün başladığı Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizde yer yer gerek duyulmaktadır.

Fakat her yerde köyleri birleştirip yeni köyler kurmaya devletin gücü yetmeyeceği gibi, merkez köy uygulaması köylüyü tarlasından bahçesinden uzak da düşürebilir. Köykent uygulamasında ise köylüler yerinden yurdundan olmayacaktır. Köykentlerde köyler değil, hizmetler birleştirilecek, okullar birleştirilecek, sağlık ocakları birleştirilecektir. Diyelim ki birbirine yakın beş veya on köy bir Köykent oluşturdu... Bu köylerin her birine ayrı ayrı okullar kurulması yerine, Köykent halkının uygun göreceği bir yerde bir tek büyük okul kurulacak. (DSP Seçim Bildirgesi, 1999:69)

Bu büyük okula köy çocukları otobüslerle ulaştırılacak; yeterince öğretmen sağlanabilecek; öğretmenlere konut sağlanabilecek; öğrenciler bilgisayardan ve her türlü çağdaş öğretim araç ve gereçlerinden yararlanabileceklerdir.

Her köye spor olanakları kurulabilir. Kitaplıklar kurulabilir. Çağdaş hayvancılık için ortak tesisler kurulabilir. Ama bir köy kendi başına fabrika kuramaz.

Birbirine komşu konumda olan; emeklerini, bilgilerini ve kooperatiflerini Köykentlerde birleştiren köylüler ise verimli tarım veya

hayvancılık işletmelerinin yanı sıra ortak sanayi işletmeleri de kurulabilir.

Nitekim Ordu'nun Mesudiye ilçesine bağlı 9 köyde başlatılan Köykent uygulamasıyla yörenin orman ürünlerini değerlendiren bir fabrika köylülerin katkısıyla kuruldu Köye dönüş de başladı. Köykentlerle birlikte çarşılar oluşacak, her türlü işyerleri oluşacak, bankalar kurulabilecek, işsizlik azalacak ve giderek tümüyle ortadan kalkacak. Böylece kısa sürede kentlerin tüm olanakları köylere de ulaşmış olacaktı. Köykentler sayesinde kentlere göç azalacak ve köylüler buldukları yerlerde kentlileşeceklerdir. Köylüler, kent uygarlığının, büyük kentlerin tüm nimetlerinden göçe zorlanmaksızın ve aile bağları sarsılıp kopmaksızın yararlanabileceklerdir.

Bazı büyük kentlerde işsizliğin veya kültür çatışmasının neden olduğu sorunlar da giderek sona erebilecek. Köykentler kırsal alanda eğitimin düzeyini de yükseltecektir.

Nitekim Başbakan Ecevit'e göre; yaklaşık 30 yıl önce gündeme gelen Köykent projesi, eğer o yıllarda başlatılabılsaydı;

- Köylerimiz kentleşme sürecine girecek, köylümüz de köyümüz de kentlileşecekti.
- Kentlerimizde çarpık yapılaşma olmayacaktı.
- Kentlerimiz, köylülerin kitlesel göç akınlarına uğramayacaktı.
- Gelir dağılımındaki adaletsizlik, yoksulluk ve işsizlik büyük ölçüde giderilmiş olacaktı.
- Başta Doğu ve Güneydoğulular olmak üzere tüm ulusumuza uzun yıllar kabus yaşatan bölücü terör, 40 bini aşkın insanımızın ölümüne ve milyarlarca liralık ekonomik bir kayba sebep olmayacaktı.
- Bugün aş ve iş derdi olan insanımızın kentlerin sağladığı ekonomik ve kültürel kalkınma sayesinde bu sorunları yaşamayacak ve dolayısıyla bölgelerinde terör örgütlerinin ve feodal yapılarının barınmasına bu ölçüde fırsat verilmeyecekti.
- Türkiye bugün yaşadığı sorunların hemen hiçbirini yaşamayacaktı, yaşasaydı bile çok azını bertaraf edebilecekti.
- Türkiye, bölgesinin yanı sıra dünyanın da sayılı ülkeleri arasında yer alacaktı.
- Özetle ülkemiz her açıdan çağdaş dünya ülkeleri arasında yerini almış olacaktı.

Bu beklentiler ışığında bu alanda yapılan çalışmalarla; Orman Köylerinin çalışma alanlarını birleştirildiği, Sanayi ve Ekonomik ge-

lirlerinin artırıldığı, tarımda, hayvancılıkta, kooperatifçiliğin geliştirildiği; Köykent projesiyle Ekonomik gelirleri birleşen Köylerimizde, İnsanla insanın, Doğa ile insan arasında Özgür ve Bağımsız bir toplum yaratma çabalarının ortaya çıktığı iddia edilmiştir.

Gerçekte bir kırsal alan dönüşüm ve kalkınma modeli olarak Köykent projesi, kırsal alanda devlet-köylü işbirliği ile kırsal sanayinin kurulmasını sağlayan ve büyük metropollere plansız-programsız büyük göçleri sınırlandıran, ekonomik olduğu kadar sosyal, eğitimsel ve kültürel boyutlarıyla da tipik örnek uygulamaları oluşturmaktadır. Yeterli gelirden yoksun ve işletmesi sürekli parçalanan çiftçi, kırsal sanayi köylere götürülerek kalkındırılmadıkça göç olgusuyla şehirlerin köyleşmesi ve gecekondulaşması kaçınılmazdır.

Köylerin kentleştirilmesinin evrensel önemi ve 2001 yılı itibarıyla ülkemizde 35 bin 109 köyün bulunduğu gerçeği dikkate alınır sa, cumhuriyetin değerlerini kırsal kesime ulaştırabilecek böyle bir projenin ihmal edilmesi çok düşündürücüdür. (Tesbi, "Köy-Kent projesi Bir Fantezi Olarak Kalmamalıydı" <http://www.rehberogretmen.biz/koy-kent-projesi.htm>. İlk okuma. 06082015) Diğer taraftan bu proje bir yazarın belirttiği gibi "İdeal Cumhuriyet Köyü" tasarımının arkasındaki "yarı gerçekçi yarı ütopyacı" fikriyat, bugün bile bırakalım köyleri bazı metropollerdeki en kapsamlı "site" tasarımlarından da hayatın, ülkemizin gerçeklerine çok daha uygun bir projedir. (Şahinkaya,2000:225)

Atatürk'ün başlattığı fakat tüm yurda yaymak için ömrünün yetmediği, böyle bir projenin; her yere eksik, yarım ve yüksek maliyetli hizmet anlayışı yerine merkezi bir yerde tam ve ucuz maliyetli hizmet verme, kır ve kent arasındaki yaşam koşulu ve gelişmişlik farklarını ortadan kaldırma, kırsal sanayii kurma ve tarımdaki fazla nüfusu yerinde istihdam etme/ iç göç hareketini sınırlama sağlıklı kentleşmeyi önleme anlayış ve uygulamaları son yıllarda önemini daha fazla hissettirmeye başlamıştır. (Dolu, "Ecevit ve Köykent Projesinin Önemi" <http://www.fethiyehaber.com/ecevit-ve-koy-kent-projesinin-onemi-2/>, İlkokuma, 25 Şubat 2015)

SONUÇ

Sonuç olarak belirtmek gerekir ki, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu yıllarda geçmişin geri kalmışlığını ortadan kaldırmak için çok önemli projeler ortaya atılmıştır. Bu öncelikle gereklidir. Ancak gereklilikten daha önemlisi bunu mevcut olanaksızlıklar için hızlı ve çağdaş bir anlayışla yapmak ihtiyacı idi. Mustafa Kemal o günün koşulları içinde mevcut sorunların hepsini çözmek için hızlı hareket etmek gerektiğini bilmektedir. Çünkü uygarlık savaşında asırların ihmal edilmişliğini telafi etmek için zamana uymak değil; zamanı geçmek önemliydi. Zamanın arkasında değil önünde gitmesi gerektiğini bilmektedir.

Cumhuriyet Köyleri düşüncesi, insanlarımıza yeterli devlet hizmetini mahallinde temin etme gibi vazgeçilmez bir ihtiyaçtan doğmuştur.Çünkü uzun süren savaşlardan yeni çıkmış bir devletin hızla ve ekonomik bakımdan kalkınması gerekiyordu. Çok sayıda köyümüz ve nüfusun %80'nin köylerde yani kırsalda yaşadığı düşünülürse kırsalın kalkındırılmasının köylüyü ve dolayısıyla devleti kalkındırmak olacağı açıktı. Atatürk'ün bu projeyi kendi düşüncesi sonucunda ortaya koyup koymadığı konusunda endişe ve şüphe duyulabilir.Bu sonucu değiştirmez. Çünkü o'nun amacı hızlı bir biçimde akla ve bilime dayalı olarak halkı kısa zamanda kalkındırmaktı.

Çağdaş Türk Köyü böyle bir zihniyetin ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Ve Türkiye'nin o günkü koşulları içinde en pratik çözümlerden biri budur. Nitekim projenin özellikleri değerlendirildiği zaman o günün koşulları içinde ideal bir çözüm projesi olduğu görülmektedir. Öyle olduğu içindir ki sonradan hem dünya'da hem de Türkiye'de devletin çeşitli zamanlarda bu tür projelere ağırlık verdikleri görülecektir.

Tarım Kentleri veya Köykent projeleri Cumhuriyetin 1970'li yıllardan itibaren gündeme getirilmiştir. Devlet böylece bu projelerle dağınık köy yerleşimlerini toplamak cazibe alanları yaratmak ve yapılacak işleri daha kısa zamanda,daha az bir masrafla yapmayı planlamıştır. Dahası, nüfusun %80'nden fazlasının yaşadığı kırsal yapıyı değiştirmeyi,insanımıza daha çağdaş yaşama koşulları sunmayı amaçlamıştır. Bir diğer açıdan çevreyi koruyan ve çevreci bir anlayışla sorunları çözmek amaçlanmıştır.

Bugün için de; geçmişten kalmış nostaljik bir proje olduğu gibi bir kanaat söz konusu olsa da; günümüz Türkiye koşullarında hala ortaçağı yaşayan bölgelerimizin olduğu, devletin hizmet imkanlarının hala çok sınırlı olması, hizmetlerin çağdaş ve verimli yerine getirilemeyiş bu sorunun aslında nostaljik bir olay değil günümüzde de uygulanabilir bir proje olmasıdır. Tabi Türkiye’de yöneticiler uzun vadeli planlar yapmamaları ve değişimleri genellikle siyasi çıkarları açısından düşündüklerinden bu tür projeler ne yazık ki uygulanamaz olarak topluma anlatılmaktadır.

Köykent yerleşimlerinin oluşturulması bugünün Türkiye’sinin koşullarına ne kadar uymaktadır?

Bugün Türkiye’de köy yerleşim alanları göz önüne alındığında; köylerin birbirinden dağınık ve hizmetlerin gitmesi bakımından hala olanaksızlıklara sahip olduğu görülmektedir.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde kırsal yerleşim alanları hala çok geri ve birbirinden çok farklı özellikler taşımaktadır. Köy yerleşim alanlarının dışında nüfusça daha az Kom, Mezra gibi yerleşim birimleri bulunmaktadır. Buralarda yaşayan insanlara hizmet götürmek devlet tarafından ya gereksiz ya da pahalı olacağı için dikate alınmamaktadır.

Anadolu’nun genelinde kırsal yaşam koşulları hala çağımızın gerisinde olduğu söylenebilir. Devletin köylü nüfusu ve tarımsal kalkınma politikalarını daha ziyade sanayi toplumu yönünde değiştirmek istemesi, sorunların çözülmesi konusunda ihmaller ortaya çıkarmaktadır. Oysa Kalkınmanın çok önemli bir ayağı özellikle bizim gibi bir ülkede tarımsal yapının güçlendirilmesidir. Bu da köy yapısının korunmasına dayalıdır. Köylüyü şehirlere taşımaya zorlayarak kalkınmak yerine, köyü ve köylüyü yaşadığı alanlarda modern ve çağdaş bir şekilde yaşatmaktır. Bu açıdan bakıldığında İdeal köy burada bir çözüm olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bir başka önemli sorun; Türkiye de terör sorunudur. Özellikle Doğu ve Güneydoğu bölgemizde yoğunlaşan terör olaylarının sürmesinin bu dağınık yerleşim alanlarından kaynaklandığı söylenebilir. Hem terörle mücadele bakımından hem de terör unsurlarının barınma ve faaliyetlerini etkin sürdürmelerinin bir nedeni bu dağınıklığıdır. Terörü bitirmenin, bölgede insanlarımızı daha yaşanabilir bir ortam

yaratmanın önemli çözümlerinden biri de yine bu toplu cazibe köy birimlerinin oluşturulması olarak görülebilir.

İdeal Cumhuriyet Köyü Projesi bugün adı ne olursa olsun uygulandığı takdirde; Başta insanımıza doğduğu yerde yaşama imkanı verecektir.

Halkımızın Her tür çağdaş hizmetlere toplu ve doğrudan ulaşması sağlanacaktır.

Eğitim, sağlık, kültür, ekonomik refah etkileşim, kültürel ve sanatsal faaliyetlerin yaygınlaşması bu proje ile daha çağdaş koşullarda verilecektir.

Tarıma dayalı bir ekonomik kalkınma ile sanayi toplumu olma konusunda bir denge sağlanmış olacaktır

Her alanda israf yerine tasarruf sağlanmış olacaktır

Devletin hizmet götürme birimleri daha etkin ve hızlı olarak bu hizmetleri götürme şansına sahip olacaktır.

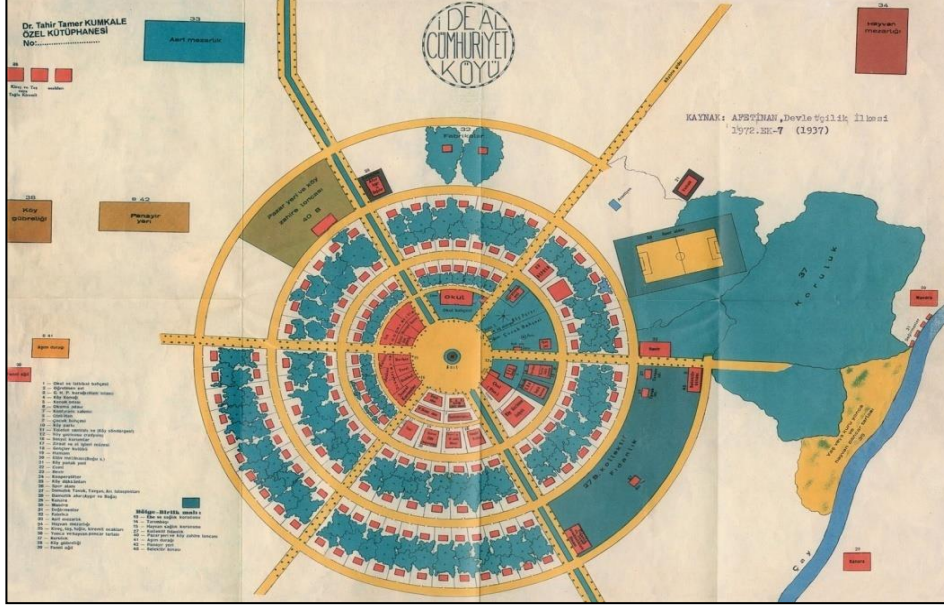
Terörle mücadelenin ve terörü ortadan kaldırmanın en önemli çözümü bu cazibe merkezleri olacaktır.

Ekonomik refahın artması sağlanacaktır.

Bugün kırsal bölgelerimizden hızla kentlere kayan nüfus yüzünden köylerimiz ıssız ve harabe durumuna düşmüştür. Üretim azalmış veya yok olmuştur. Tarımsal nüfus büyük kentlerde mevcut işsizliğe eklenmiştir. Hayat pahalılığı artmıştır. Bu ve buna benzer pek çok sorunun giderilmesinin, köy yerleşimlerine götürülecek hizmetlerin birleştirilmesi ve tekrar tarımsal yapının üretime yönelik hızla geliştirilmesiyle mümkün olacağı düşünülmektedir.

EKLER

Resim. 1. İdeal Cumhuriyet Köyü Planı

Resim. 2. Zeitgeist (Venüs) Projesi:

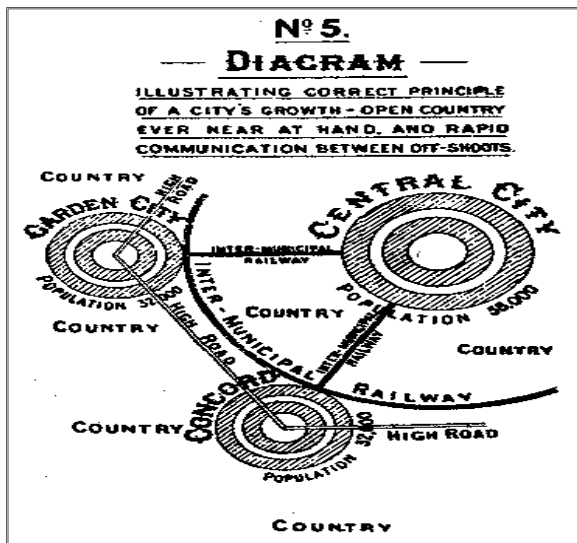
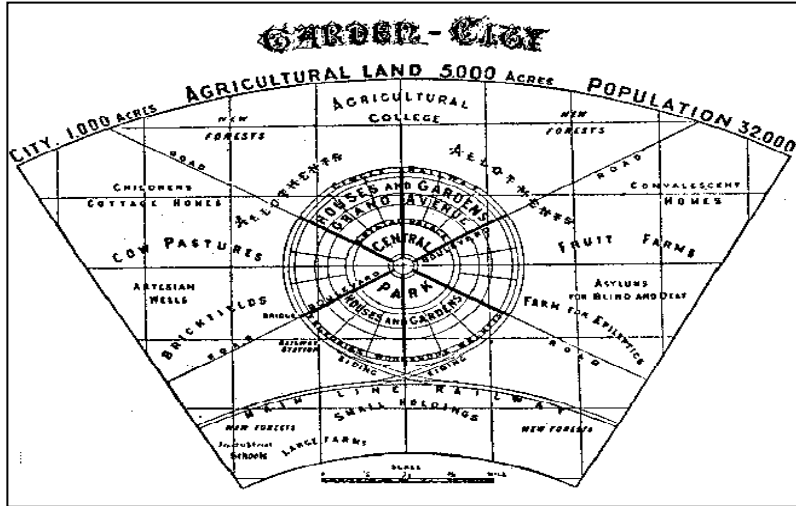
1916 yılında doğan Jacques Fresco, Venüs Projesinin yaratıcısı olarak bilinmektedir. Belgesel film olarak ilk olarak 2007’de “Zeitgeist: The Movie”, ikinci, Zeitgeist: Addendum 2008’de yayımlanmıştı. Zeitgeist’in üçüncü filmi ZeitgeistZeitgeist: Moving Forward adıyla vizyona girmiştir.

Sir Ebenezer Howard (29 January 1850 – 1 May 1928) the English founder of the garden city movement is known for his publication *To-Morrow: A Peaceful Path to Real Reform* (1898), the description of a utopian city in which people live harmoniously together with nature. https://en.wikipedia.org/wiki/Ebenezer_Howard

Ebenezer Howard. *Garden Cities Of To-morrow* (London, 1902. reprinted, edited with a Preface by J. Osborn and an Introductory Essay by Lewis Mumford. (London: Faber and Faber, 1946, 50-57, 138-147)

Resim.3.

KAYNAKLAR

- Akdağ, Mustafa Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi, c. II, İstanbul 1979
- Atatürk'ün Bütün Eserleri. İlgili ciltleri, Kaynak yay. İst, 1998-2011
- Atatürk, M.Kemal, Medeni Bilgiler, 2.baskı İst, 2010
- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri. Ank, 1997
- Atatürk'ün Tamim,Telgraf ve Beyannameleri, c, IV, Ank,1964
- Atatürk'ün TBMM'nin V.Dönem 3.Yasama Yılına Açış Konuşmaları,1 Kasım 1937, Millet Meclisi Tutanak Dergisi D. V, C. 20 Sa.3
- Aşkın,Sait, "Atatürk Döneminde Doğu Anadolu.(1923-1938)AAMD,S,CXVII, Temmuz,2011
- Atay, F.Rıfki. Çankaya, İst,2009
- Avcıoğlu, Doğan. Türkiye'nin Düzeni, (Dün,Bugün,Yarın) Birinci cilt.İst,1974
- Aydemir, Ş.Süreyya. Tek Adam Atatürk. 3 cilt, İst, 2000-2007
- Aydemir, Ş.Süreyya. İkinci Adam, C, 2-3, İst, 2000-2007
- Aydın, Mehmet. (1997), "Köy Enstitüleri Sisteminde Örgütlenme", AYDOĞAN, Mustafa (der.), Köy Enstitüleri, Amaçlar, İlkeler, Uygulamalar, Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı, Ankara, ss. 28-36.
- Aydoğan, Metin. Atatürk ve Türk Devrimi, "Ülkeye Adanmış Bir Yaşam" İzmir, 2008
- Aydoğan, Metin. Türkiye Üzerine Notlar, 1923-2005, İzmir,2005
- Başığit,Türkan.Türkiye'de Kırsal Kalkınma Politikaları (19231950) <https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=355361&>
- Boratav,Korkut,Türkiye'de Devletçilik, Ank,1982
- Bozkurt, Mahmut Esat. "Öz Türk Köylüleri" Teori Dergisi, S.218, Mart 2008,s.74
- Burgaç, Murat "Trakya Umumi Müfettişliği'nin "Köycülük" Alanındaki Çalışmaları" <http://www.trakyaagezi.com/dosya/79-tarih/1588-trakya-umumi-mufettisliginin-qkoyculukq-alanindaki-calismalari.html>. 12.11.2015

- Çetin,Türkan "Modern Türkiye Yaratma Projesinin Orijinal Bir Boyutu: Örnek Köyler", 75 Yılda Köylerden Şehirlere, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı yay., İst, 1999,
- Çetin, Türkan(a), „Cumhuriyet Döneminde Köycülük Politikaları: Köye Doğru Hareketi“, 75 Yılda Köylerden Şehirlere (Ed:Oya Baydar), Türkiye İşBankası-Tarih Vakfı ortak yayını, İstanbul 1999, 213-230
- Çetin,Türkan,"Cumhuriyetin ilk Yıllarında Türkiye'de Köy, Köylü Sorunu ve Köy Kanun" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) D.E.Ü. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü,1992, S,77-96
- Çolakoğlu, Elif, “Kırsal Kalkınma Projelerine Bir çözüm Arayışı Olarak Köy-Kent Projesi”,ZKÜ.Sosyal Bilimler Dergisi, C3, S .6,2007, s.187-202
- Çolak,Filiz. “Atatürk Döneminde Türkiye Cumhuriyeti'nin Ulaşım Politikasına Genel Bir Bakış”Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/2, Winter 2013, p. 345-364,
- DSP'nin Seçim Bildirgesi 1999: Tarım Politikası, (1999), Ankara.
- Durgun,Bülent. “Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türkiye’de Karayolu Ulaşımı ve İzmir Uygulamaları” ÇTTAD, V/13, (2006/Güz), s.s. 25-49
- Erdem,Çiğdem. Cumhuriyet Yönetiminin 1930’lu yıllarda Köyde ve Köylülükte “Dönüşüm”ü Gerçekleştirme İsteğinin Bir Aracı Olarak “Köy Eğitim Kursları” Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 10 / 3 (2008). 187-200
- Erdost, Muzaffer "Toprak Reformunun Ülkemizin Toplumsal Ekonomik ve Siyasal Yapısındaki Yeri", Toprak Reformu Kongresi 1978 içinde, TMMOB Harita Mühendisleri Odası Yayını, Ankara, 1978, s/207.
- Erdönmez, Cihan. “Köykent: Olumlu ve Olumsuz Yönleriyle Bir Kırsal Kalkınma Projesinin Çözümlemesi” SDÜ.Orman Fak. dergisi. Seri.A,S. 2, Yıl: 2005, s. 35-51
- Erol Dolu,Ecevit ve KöyKent Projesinin Önemi”
<http://www.fethiyehaber.com/ecevit-ve-koy-kent-projesinin-onemi-2/ilk-okuma>. 25 Şubat 2015

- Gökçen,Sabiha. Atatürk'ün İzinde Bir Ömür Böyle Geçti. Haz.Oktay Verel,İst,1982
- Howard, Ebenezer. Garden Cities Of To-Morrow. London.1902. Reprinted,edited with a preface by F.J.Osborn and an Intrductory Essay by Lewis Mumford. (London:Faber and faber,1946:50-57,138-147. <http://urbanplanning.library.cornell.edu/DOCS/Howard.htm>. İlk okuma. 06.08.2015
- İkinci Umum Müfettişlik ve Müşavirlerinin Teşkilat Kadroları Hakkındaki Kanun'un Esbab-ı Mucibe Mazbatası", TBMMZC, D. 5, c. 7, Sıra No: 61, s. 1"
- İnan, Afet, Cumhuriyetin 50. Yılı İçin Köylerimiz. TTK Yay. 16.dizi Köylerimiz,İçişleri Bakanlığı,İller İdaresi Genel Müdürlüğü,(1 Mart 1968 Gününe Kadar.) Başbakanlık Basımevi, Ank, 1968
- İnci,İbrahim "Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Tarımsal Kredi Konusundaki Gelişmeler.1923-1938." SAÜ. Fen
- İsmet Bozdağ, "Atatürk'ün Sofrası" Günaydın Gazetesi.1975
- Kinross, Lord. Atatürk.Modern Türkiye'nin Doğuşu. İst,1994
- Kocatürk, Utkan. Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri. Ank.1999,
- Meydan,Sinan, Akl-ı Kemal, 2 cilt, İst, 2012
- Meydan,Sinan Atatürk'ün Akıllı Projelerinden Biri. Ahimesut (Etimesgut) Numune Köyü.Bütün Dünya Dergisi.Eylül 2015
- Mehmet Ali Tesbi. "Köy-Kent projesi Bir Fantezi Olarak Kalmamalıydı"
- <http://www.rehberogretmen.biz/koy-kent-projesi.htm>.060820159
- Öcal, Mehmet "Atatürk'ün İdeal Cumhuriyet Köyü projesi,Venüs Projesi Olmuş" Eğitim Yuvası Formu, İlk okuma. 30 Nisan 2011)
- Timur, Taner Osmanlı Kimliği, İstanbul 1986
- Örmecioglu, H.Tuğba 1850-1950 Yılları Arasında Türkiye'de Köycülük Çalışmaları ve Numune Köyler.İTÜ,Fen Bilimleri Enstitüsü,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,Mayıs 2003
- Ozankaya, Özer. Cumhuriyet Çınarı, Ank, 1994
- Özakman, Turgut. Cumhuriyet,"Türk Mucizesi" Ank, 2010
- Perinçek, Doğu, Toprak Ağalığı ve Kürt Sorunu, "Kemalist Devrim-7" İst, 2010

- Sabiha Gökçen, Atatürk'ün İzinde Bir Ömür Boyu Geçti.Haz.Oktay Verel,İstanbul,1982
- Sağlık Hizmetlerinde 50 Yıl.S.S.Y.B. Yayın No.422, Ayyıldız Matbaası, Ank,1973,31
- Sarı,Muhammed, “442 sayılı Köy Kanunu Çerçevesinde Cumhuriyet Dönemi Köye Yönelik Çalışmalar” Tarih Okulu Dergisi (TOD) Journal of History School (JOHS) Eylül 2014 September 2014 Yıl 7, Sayı XIX, ss. 509-534. Year 7, Issue XIX, pp. 509-534. DOI No: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh603>, İlk okuma,4 Ocak2018
- Serdar Şahinkaya, “İdeal Cumhuriyet Köyü.Cumhuriyeti Kuranların Tahayyülüne Bir Örnek.” Mülkiye Dergisi,C,XXIV, Kasım-Aralık 2000, s,38-44
- Tonguç, İsmail Hakkı,Canlandırılacak Köy, Ank, 1998
- Tanyol,Cahit. Atatürk ve Halkçılık, Ank,1981
- Timur,Taner. Türk Devrimi ve Sonrası, 3.Baskı, Ank,1994
- Ünal, Tahsin. Tarım Kentleri (Milliyetçi Toplumcu Düzen) Ank,1976
- Vural,Mithat Kadri “Savaş Yıllarında Milli Burjuvazi Oluşturma Çabası Olarak “Harp Zenginleri” Ve Buna Yönelik Eleştiriler” Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi.Journal Of Modern Turkish History Studies. XVI/32,2016 Bahar,ss. 109-131
- Yetkin, Çetin Türk Halk Hareketleri ve Devrimler, İstanbul 1979
- 4 Nisan 1924 tarih ve 68 sayılı Köy Kanunu. Tertip : 3 Cilt : 5 Sayfa : 336
- <http://sinemavetarih.blogspot.com.tr/2014/02/zeitgeist-sadece-bir-film-degil.html> İlk okuma. 07.08.2015
- <http://www.etimesgut.bel.tr/index.php?Page=Sayfa&No=299> 12.11.2015
- Yıldırım,Seyfi “Cumhuriyet Dönemi Demiryollarının Gelişiminde Etkili Olan Faktörler”, Cumhuriyet Devrinde Demiryolları Sempozyumu, Yay.Haz.Mukaddes Arslan, Ankara, 2010, s.94

